

Preliminarni izveštaj

Lokalni izbori, Podgorica, Maj 2014

Centar za demokratsku tranziciju (CDT) od početka marta 2014. godine sprovodi projekat nadgledanja izbora u Podgorici. CDT je pratio sve aspekte izbornog procesa – predizborne kampanje partija, rad izborne administracije i izborni dan.

Predstavljamo preliminarne nalaze o kvalitetu izbornog procesa, a detaljni podaci će biti objavljeni u završnom izvještaju.

Predizborni period

Ključno obilježje predizbornog procesa su nedostaci i nepravilnosti u primjeni novog izbornog zakonodavstva.

Najveći nedostatak procesa, po ocjeni CDT-a, je kašnjenje sa usvajanjem izmjena Zakona o izboru odbornika i poslanika, što je dovelo do otpočinjanja procedure izbora članova Državne izborne komisije (DIK) nakon raspisivanja izbora, suprotno međunarodno prihvaćenim standardima za demokratske izbore. Zakon je prekršen jer DIK nije izabrana u propisanom roku, pa su novi zahtjevni zadaci iz izmijenjenih zakona prepušteni postojećoj DIK-i, koja nije imala dovoljno kapaciteta da te zadatke ispuni,

naročito u pogledu primjene Zakona o finansiranju političkih partija.

Zakon o finansiranju političkih partija, i pored dobre namjere da ograniči zloupotrebe javne imovine i funkcija u svrhu izborne kampanje, sadrži brojne tehničke nedostatke. Takođe, Zakon ima i suštinske nedostatke, poput apsolutne zabrane učešća javnih funkcionera u kampanji (javni funkcioneri su i poslanici, i odbornici, i ministri koji su bili kandidati na listama), ali i propisivanja obaveza za Ministarstvo finansija koje su van ingerencija ovog organa i predstavljaju zadiranje u pravo na lokalnu samoupravu.

U cilju povećanja povjerenja u izborni proces, CDT je sa svim parlamentarnim partijama potpisao Sporazum političkih partija o pravilima ponašanja u izbornoj kampanji. Sporazumom su se partije obavezale na niz demokratskih principa usmjerenih na održavanje fer izbora.

CDT je zabilježio više slučajeva kršenja Sporazuma, kroz praćenje izbora i redovne sastanke sa svim potpisnicima Sporazuma. Zabilježeni su primjeri prljave kampanje na

društvenim mrežama, sistematsko uništavanje propagandnog materijala učesnika izbora, uvrede upućene političkim protivnicima. Takođe, zabilježili smo i kritikovali pojavu ometanja kampanje političkih protivnika, koja je kulminirala u slučaju fizičkog napada na aktiviste i funkcionere koalicije Evropsko lice Podgorice.

Međutim, najozbiljnija evidentirana kršenja odnose se na slučajeve korišćenja državne, opštinske i druge javne imovine u svrhu promocije partija.

Takođe, kampanju su obilježile i brojne sumnje i pritužbe na kupovinu glasova. CDT nije u mogućnosti da provjeri tačnost ovih optužbi i izmjeri obim problema, ali apelujemo na policiju i Tužilaštvo da se bave svojim poslom, do kraja procesiraju sve prijavljene slučajeve i obavijeste javnost o njihovom ishodu. Takođe, insistiramo i na odgovarajućoj reakciji rukovodilaca državnih organa i javnih institucija na očigledne primjere zlopotrebe institucija u svrhu kampanje.

Preduslov za sprovođenje slobodnih i fer izbora, i za izgradnju povjerenja građana u izborni proces je da se svi počinioци krivičnih djela i prekršaja počinjenih u vezi sa izbornim pravima i pravilima kazne u skladu sa zakonom.

U cilju promocije prava građana da se na izborima slobodno opredijele i glasaju po svom uvjerenju, u saradnji sa Građanskom alijansom pokrenuli smo kampanju „Glasaj slobodno“. Spot kampanje je emitovan besplatno na četiri televizije sa nacionalnom pokrivenošću (TV Vijesti, TV Prva, TV Atlas i RTCG), a kampanja je promovisana i na portalima Analitika, Vijesti, Pobjeda, CDM, RTCG i na radijima Antena M i Slobodna Evropa. Kampanju su podržale i brojne javne ličnosti – političari iz svih partija, kandidati na listama za podgoričke izbore, novinari, muzičari i drugi javni radnici. Kampanja je vođena intenzivno na društvenim mrežama, a fotografije sa završnog događaja, u okviru kojeg se više od 120 građana fotografisalo sa sloganom „Glasaj slobodno“ pregledalo je skoro 40.000 korisnika društvene mreže Facebook.

Izborni dan

CDT je za praćenje izbornog dana akreditovalo ukupno 151 posmatrača, od kojih je 120 pratilo sprovođenje procedure glasanja na biračkim mjestima. Među njima, 96 posmatrača je glasanje i prebrojavanje glasova pratilo na slučajnom reprezentativnom uzorku biračkih mjesta, odabranih da vjerno odraze odziv birača i rezultate podgoričkih izbora. Pored posmatrača stacioniranih na biračkim mjestima, naši mobilni timovi su dodatno obilazili i ostala biračka mjesta, ali i okruženje biračkih mjesta da bi izvršili uvid u dešavanja u okolini birališta.

Kršenja procedure glasanja koja smo zabilježili nijesu iste važnosti, niti imaju isti uticaj na konačan ishod glasanja.

CDT smatra da je najveći problem izbornog dana u Podgorici bilo prisustvo aktivista političkih partija u blizini 18 biračkih mjesta. U većini slučajeva, partijski aktivisti su samo vodili evidenciju o biračima koji su glasali, ali je na nekoliko biračkih mjesta primijećeno i vršenje uticaja, pa čak i pritiska na birače.

Članom 71a Zakona o izboru odbornika i poslanika članovima biračkog odbora i licima koja prate rad organa za sprovođenje izbora za vrijeme glasanja zabranjeno je na biračkom mjestu vođenje bilo kakve evidencije o biračima koji su glasali, kao i korišćenje kopije biračkog spiska ili bilo koje druge pomoćne evidencije o biračima. Pravilima o biračkim mjestima Državne izborne komisije propisuje se da se biračkim mjestom smatra zgrada u kojoj se glasa i dvorište zgrade u kojoj se nalazi biračko mjesto.

CDT smatra da samo prisustvo partijskih aktivista u blizini biračkih mjesta može biti doživljeno kao vrsta pritiska na birače. Političke partije su imale dovoljno vremena da u toku izborne kampanje kontaktiraju svoje birače, i predstave im svoju političku ponudu. Dan izbora je dan kada biračima treba omogućiti da glasaju slobodno, bez kampanje, uticaja i pritiska. CDT će predložiti

GLASAM SLOBODNO!

Skupštini Crne Gore izmjene Zakona o izboru odbornika i poslanika, kojim bi se decidno zabranilo bilo kakve partijske aktivnosti i prisustvo u blizini biračkih mjesta.

Biračko mjesto i njegovo okruženje

Posmatrači CDT-a su na samom početku izbornog dana imali problem sa ulaskom na više biračkih mjesta u Podgorici. Problem je riješen u komunikaciji sa Izbornom komisijom Glavnog grada (IKGG).

Tokom najvećeg dijela izbornog dana, našim posmatračima je bilo zabranjeno vođenje bilo kakvih zabilješki na pet biračkih mjesta. Nakon zvaničnog obraćanja IKGG u poslijepodnevnim časovima, posmatračima je dozvoljeno vođenje bilješki tokom procedure prebrojavanja glasova.

- Na pet biračkih mjesta, u njihovom neposrednom okruženju, na udaljenosti manjoj od 100 metara, nalazio se promotivni materijal političkih partija, što je suprotno zakonu.
- Na dva biračka mjesta, paravani za glasanje nijesu bili postavljeni pravilno, tako da garantuju tajnost glasanja.
- Na 48 biračkih mjesta obuhvaćenih uzorkom nije bio omogućen pristup korisnicima kolica.
- Na osam biračkih mjesta nije bio obezbijeđen šablon za glasanje lica sa oštećenim vidom, što je suprotno zakonu.
- Većina članova biračkih odbora i posmatrača CDT-a je bila zadovoljna kvalitetom glasačkih listića, koji se, po najnovijim izmjenama Zakona, štampaju na 120-gramskom papiru. Međutim, na 15 biračkih mjesta, naši posmatrači ili članovi biračkog odbora, primijetili su slučajeve u kojima se ipak glasački listić providio i kroz njega se moglo vidjeti kako je neko glasao.

Procedura glasanja

U toku sprovođenja procedure glasanja, najviše zabilježenih nepravilnosti se odnosilo na evidenciju birača koji su glasali i povrede principa tajnosti glasanja.

- Na dva biračka mjesta, birački odbori nijesu bili pravilno raspoređeni.

- Na pet biračkih mjesta naši posmatrači su primijetili nekoliko slučajeva u kojima nije pravilno vršena kontrola optičkim čitačem. Na tri biračka mjesta zabilježeno je nekoliko slučajeva kada biračima nije nanošeno nevidljivo mastilo.
- Na 11 biračkih mjesta, naši posmatrači su zabilježili slučajeve glasnog izgovaranja imena i prezimena birača od strane članova biračkog odbora, prilikom identifikacije, što je suprotno Zakonu. Na dva biračka mjesta zabilježeno je da su članovi biračkog odbora ili ovlašćeni predstavnici partija vodili evidenciju o identitetu birača.
- Na 14 biračkih mjesta zabilježeno je i po nekoliko slučajeva javnog glasanja. U većini slučajeva glasački listići birača su poništavani u skladu sa procedurom, ali su naši posmatrači na tri biračka mjesta zabilježili par primjera u kojima je izostalo poništavanje listića ili druge greške u proceduri poništavanja.
- Na dva biračka mjesta naši posmatrači su zabilježili slučajeve zastrašivanja birača ili posmatrača.
- Na pet biračkih mjesta zabilježeni su kraći prekidi glasanja.
- Na 11 biračkih mjesta naši posmatrači su zabilježili nekoliko slučajeva u kojima je nekim glasačima nepotrebno ukazivana pomoć pri glasanju.
- Na tri biračka mjesta zabilježili smo par slučajeva u kojima zahtjevi za glasanje putem pisma nijesu bili potpisani lično od strane birača.
- Na sedam biračkih mjesta posmatrači CDT-a su zabilježili da je korišćeno nevidljivo mastilo (sprej) kojem je istekao rok upotrebe. Međutim, naši posmatrači svjedoče da je u svakom od navedenih slučajeva birački odbor testirao i potvrdio ispravnost spreja.

Prebrojavanje glasova i utvrđivanje rezultata izbora

Najmanje nepravilnosti posmatrači CDT-a su zabilježili u sprovođenju procedure prebrojavanja glasova, i na najvećem broju biračkih mjesta u ovom dijelu izbornog procesa nijesu zabilježeni nikakvi problemi.

- Na pet biračkih mjesta glasanje je produženo nakon 20 časova.
- Na 11 biračkih mjesta, u trenutku zatvaranja su se zatekli birači, kojima je omogućeno glasanje u skladu sa Zakonom.

- Na 2 biračka mjesta, u toku prebrojavanja glasova, po zapažanjima naših posmatrača bilo je slučajeva neopravdanog proglašavanja glasačkih listića nevažećim.
- Samo na jednom biračkom mjestu obuhvaćenom uzorkom bilo je problema pri sastavljanju Zapisnika.

Kontrola rezultata izbora

CDT je na izborima u Podgorici sproveo paralelno prebrojavanje glasova (PVT) na reprezentativnom uzorku biračkih mjesta, kako bi sproveo kontrolu tačnosti utvrđivanja rezultata izbora, i onemogućio sopštavanje netačnih i neprovjerenih rezultata od strane političkih partija.

Informacije o odzivu birača saopštavali smo u 9:00, 11:00, 12:00, 14:00, 15:00, 16:00, 17:00, 18:00, 19:00, kao i finalni odziv u 20:00 časova.

CDT je nakon zatvaranja biračkih mjesta objavio projekcije rezultata izbora u Glavnom gradu na 70 odsto obrađenog uzorka, a nakon toga projekcije na 88 odsto i 100 odsto.

U 21.30h, sat i po vremena nakon zatvaranja biračkih mjesta, na osnovu 70% obrađenog uzorka, saopštili smo građanima da ni jedna partija ili koalicija u Podgorici nije osvojila apsolutnu većinu. Našoj objavi je prethodilo proglašenje apsolutne pobjede od strane Demokratske partije socijalista (DPS). CDT je objavivši svoju procjenu veoma efikasno demantovao DPS, i time spriječio da se ponovi situacija sa predsjedničkih izbora kada su štabovi oba kandidata proglasili pobjedu. CDT je, na ovaj način, imao ključnu ulogu u smirivanju tenzija između suprotstavljenih političkih blokova, ali i povećanju povjerenja građana u izborni rezultat.

U 21.55h saopštili smo rezultate na osnovu 88% obrađenog uzorka, kada smo potvrdili prethodnu informaciju o tome da niko nije osvojio apsolutnu vlast, i dali prvu projekciju osvojenih mandata. Po našoj projekciji Koalicija za evropsku Podgoricu je osvojila 28 mandata, DF 17 mandata, SNP 9 mandata i Evropsko lice Podgorice 5 mandata, dok Albanska koalicija nije ušla u parlament.

U 00.25h, sačekavši prebrojavanje glasova i na posljednjem mjestu u uzorku, smo saopštili i svoju konačnu procjenu, potvrdivši prethodno rečeno, uz napomenu da je standardna greška na uzorku najveća kod koalicije „Za evropsku Podgoricu Milo Đukanović“, što ostavlja značajnu mogućnost osvajanja 29 mandata, dok bi SNP u tom slučaju osvojio osam.

CDT je pozvao Izbornu komisiju Glavnog grada da prebroji svaki glasački listić, i političke partije da sačekaju zvanične rezultate izbora. Nakon objavljivanja privremenih rezultata od strane IKGK, naša projekcija se pokazala kao tačna. Koalicija za evropsku Podgoricu je osvojila 29 mandata, DF 17 mandata, SNP 8 mandata i Evropsko lice Podgorice 5 mandata, dok Albanska koalicija nije ušla u parlament.

Sve informacije o toku glasanja i rezultatima izbora objavljivali smo na za te namjene pripremljenoj web stranici¹, preko koje su informacije svi mediji i građani dobijali istovremeno i bez diskriminacije. Web stranica je tokom izbornog dana zabilježila skoro 40.000 pregleda. Pored toga, informacije smo saopštavali i kroz priloge, direktna uključjenja, i gostovanja u specijalnim emisijama na TV stanicama Vijesti, RTCG, Prva, Pink i Atlas.

¹ <http://www.cdtmn.org/index.php/home>